

ایران و آذربایجان همسایه های نزدیک و متحدان منطقه ای

جمهوری آذربایجان به خاطر فرهنگ، دین، مذهب و زبان مشترک یکی از نزدیکترین کشورها به ایران است و از زمان استقلال این کشور در سال 1991 میلادی، بجز مدت کوتاهی، روابط نزدیک و رو به گسترشی میان تهران و باکو برقرار بوده است.

به گزارش آران نیوز: به نقل از ایرنا، یکی از اصول مهم و اولیه انقلاب اسلامی ایران، توسعه روابط با کشورهای مسلمان است، در میان جمهوری آذربایجان بعنوان کشور همسایه و شیعه از اهمیت خاصی در عرصه سیاست خارجی ایران برخوردار است. گسترش روابط با جمهوری آذربایجان از اولویت های سیاست خارجی تهران پس از استقلال این کشور بوده و سفرهای متقابل روسای جمهوری و دیگر مقامات بلند پایه دو کشور، تحرک قابل توجهی به توسعه مناسبات در همه حوزه ها بخشیده است. جمهوری آذربایجان علاوه بر توسعه روابط دوجانبه با ایران در سطوح بین المللی نیز از موضع کشورمان در برابر تحریم های ظالمانه غرب حمایت کرده است.

الهام علی اف بارها در سطوح بین المللی دستیابی به انرژی هسته ای مسالمت آمیز را حقوق حقه جمهوری اسلامی ایران دانسته و در برابر اقدامات خصمانه آمریکا و کشورهای متحد آن علیه کشورمان اعلام کرد که باکو هرگز اجازه استفاده از خاک جمهوری آذربایجان علیه جمهوری اسلامی ایران را نخواهد داد.

در این گزارشی به مناسبت چهلمین سالگرد پیروزی انقلاب اسلامی مروری بر روابط ایران با همسایه شمالی در عرصه های مختلف سیاسی، اقتصادی، پارلمانی و فرهنگی خواهیم داشت.

** روابط سیاسی ایران و جمهوری آذربایجان

با توجه به این که جمهوری آذربایجان در قرن 20 میلادی طی 70 سال در قلمروی اتحادیه جماهیر شوروی بود، برقراری ارتباط مستقیم میان این تهران و باکو پس از فروپاشی شوروی در سال 1991 میلادی امکان پذیر شد.

در پی فروپاشی اتحادیه جماهیر شوروی در سال 1991 میلادی، جمهوری اسلامی ایران از اولین کشورهای بود که استقلال جمهوری آذربایجان در تاریخ 25 دسامبر 1991 (4 دی 1370) را به رسمیت شناخت و در روز 12 مارس 1992 (22 اسفند 1370) نیز روابط دیپلماتیک میان دو کشور برقرار شد.

جمهوری آذربایجان در بدو استقلال ملی با چند مشکلات عمده، مانند بروز مناقشه قره باغ، مشکلات اقتصادی، تنش های داخلی و نبود تجربه مدیریت امور کشور روبرو بود.

جمهوری اسلامی ایران پس از اعلام استقلال ملی جمهوری آذربایجان آمادگی خود برای ارایه کمک های همه جانبه برای این کشور شیعه تازه استقلال یافته، اعلام کرد.

با وجود به رسمیت شناختن استقلال آذربایجان از سوی ایران، حکومت ملی گرای جبهه خلق، وابسته به غرب، بیانیه هایی علیه جمهوری اسلامی ایران و نیز روسیه صادر می کردند که موجب بروز سردی در روابط تهران-باکو و باکو-مسکو شد.

اقتدار حکومت 'جبهه خلق' بر اثر سیاست های نسنجیده مسوولان آن، بیش از یک سال طول نکشید و بدنبال شکست جدی نیروهای آذربایجان در مناقشه قره باغ و تصرف منطقه قره باغ کوهستانی و چند شهرستان دیگر در مجاورت از سوی نیروهای ارمنستان، که اعتراضات مردمی در جمهوری آذربایجان را در پی داشت، جبهه خلق به پایان راه رسید.

حیدر علی اف سیاستمدار کهنه کار شوروی، در تابستان سال 1993 میلادی که پس از استقلال جمهوری آذربایجان ریاست مجلس عالی نخجوان را بر عهده داشت، بنا به خواست مردم به باکو بازگشت و زمام قدرت در این کشور را به دست گرفت.

با روی کار آمدن حیدر علی اف تغییرات اساسی در روابط جمهوری آذربایجان و ایران و نیز جمهوری آذربایجان و روسیه صورت گرفت.

حیدر علی اف در دوره ریاست مجلس عالی نخجوان که بر اثر مناقشه قره باغ از سرزمین اصلی جمهوری آذربایجان در انزوا قرار گرفته بود، توانست ارتباط نزدیک با جمهوری اسلامی ایران برقرار کند تا بتواند برخی مشکلات این جمهوری خودمختار را رفع کند.

وی بعنوان سیاستمداری مجرب به اهمیت توسعه روابط با جمهوری اسلامی ایران پی برده و در این زمینه هم اقدام کرد. علی اف در دوره ریاست جمهوری در آذربایجان که تا سال 2003 میلادی ادامه داشت بارها سفرهای رسمی و غیر رسمی به جمهوری اسلامی ایران داشت که در جریان این سفرها راهکارهای توسعه روابط دو کشور همسایه در حوزه های مختلف بررسی و اسناد مهم سیاسی، اقتصادی و فرهنگی بین دو طرف امضا شد.

همچنین اکبر هاشمی رفسنجانی رییس جمهوری وقت ایران در اوایل استقلال جمهوری آذربایجان 26-28 اکتبر 1993 (4-6 آبان 1372) در راس یک هیات سیاسی و اقتصادی بزرگ به جمهوری آذربایجان سفر رسمی کرد.

جمهوری اسلامی ایران در دهه نود میلادی کمک های شایانی به جمهوری آذربایجان که با مشکلات عدیده ای ناشی از مناقشه قره باغ روبرو و نزدیک به یک میلیون نفر از شهروندان این کشور بر اثر این مناقشه از خانه و کاشانه خود اخراج شدند، انجام

داد .

ایجاد چند اردوگاه در مناطق مختلف جمهوری آذربایجان و ارایه کمک های بشردوستانه مرتب برای آوارگان جنگی این کشور ، تاسیس دفاتر کمیته امداد امام خمینی (ره) در باکو و چند شهرستان های دیگر این کشور که طی چند سال متوالی کمک های غذایی ، دارویی و مالی به آوارگان جنگی و قشر نیازمند این کشور ارایه کرد ، از جمله فعالیت های ایران در این کشور تازه استقلال یافته بود .

جمهوری اسلامی ایران همچنین در جریان جنگ قره باغ چند بار با گشودن مرزهای خود به روی ساکنان مناطق مرزی جمهوری آذربایجان در قره باغ آنها را از خطر مرگ حتمی نجات داد .

ایران علاوه بر کمک های انساندوستانه به آوارگان جنگی آذربایجانی ، در سطوح بین المللی، همواره از تمامیت ارضی جمهوری آذربایجان حمایت کرده است که مسوولان جمهوری آذربایجان نیز از این موضع گیری تهران ابراز قدردانی کردند .

الهام علی اف رییس جمهوری فعلی آذربایجان که در سال 2003 میلادی در این کشور روی کار آمده پایبندی به خط مشی حیدر علی اف از جمله در روابط دوستی و حسن همجواری با جمهوری اسلامی ایران را اعلام کرد .

روابط باکو و تهران در دوره ریاست جمهوری الهام علی اف و در دو دوره ریاست جمهوری حسن روحانی پیشرفت قابل توجه داشته است . ایران و جمهوری آذربایجان علاوه بر توسعه روابط دوجانبه در راستای گسترش همکاری های منطقه ای نیز تلاش های مشترک داشتند و دو دیدار سه جانبه روسای جمهوری ایران ، جمهوری آذربایجان و روسیه در مرداد ماه سال 1395 و در آبان ماه سال 1396 در باکو و تهران نمونه بارز عزم سران این کشورها برای تقویت تعاملات منطقه ای می باشد .

بطور کلی ایران و جمهوری آذربایجان در سال های گذشته بیش از 150 سند همکاری در حوزه های مختلف امضا کردند که 40 سند همکاری در چهار سال اخیر به امضا رسیده است .

با مرور روابط سیاسی جمهوری آذربایجان و جمهوری اسلامی ایران می توان گفت در حال حاضر یک جو اعتماد متقابل میان دو طرف وجود دارد که آن هم شرایط خوبی برای توسعه روابط در سایر حوزه ها فراهم می کند .

*** روابط پارلمانی

برقراری روابط پارلمانی دو کشور به بدو استقلال جمهوری آذربایجان بر می گردد. در دسامبر سال 1991 میلادی برای نخستین بار هیات نمایندگان مجلس جمهوری آذربایجان به رهبری «زیاد صمدزاده»، معاون اول شورای عالی این کشور به ایران سفر کرد .

هدف اصلی این سفر، به رسمیت شناختن استقلال جمهوری آذربایجان از سوی دولت ایران بود. هیات نمایندگان پارلمان جمهوری آذربایجان در این سفر موفق شدند موافقت ایران برای به رسمیت شناختن استقلال جمهوری آذربایجان و حمایت تهران برای عضویت این کشور در سازمان های منطقه ای و بین المللی را کسب کنند .

در نتیجه این دیدارها و مذاکرات، دولت ایران، استقلال جمهوری آذربایجان را در 25 دسامبر 1991 میلادی به رسمیت شناخت. اعلام استقلال ملی جمهوری آذربایجان در سال 1991 میلادی به تقویت روابط این کشور با جمهوری اسلامی ایران در همه عرصه ها از جمله تعاملات پارلمانی تحرک بخشید .

نخستین سفر هیات پارلمانی ایران به جمهوری آذربایجان به نوامبر سال 1996 میلادی بر می گردد ، در این سال هیات پارلمانی ایران به سرپرستی سیدرضا اکرمی، عضو هیئت رئیسه و رئیس کمیسیون سیاست خارجی مجلس شورای اسلامی به باکو سفر کردند.

در جریان این سفر، هیات ایرانی با حیدر علی اف رئیس جمهوری وقت جمهوری آذربایجان دیدار و درباره تاسیس گروه دوستی پارلمان دو کشور به توافق رسیدند و در مجلس ملی این کشور طرح تاسیس گروه دوستی با هدف توسعه روابط میان مجلس دو کشور به تصویب رسید .

گروه دوستی پارلمان ایران و جمهوری آذربایجان، در حال حاضر به سرپرستی واصف طالب اف رئیس مجلس عالی نخجوان به فعالیت خود ادامه می دهد .

سفرهای متقابل و مستمر روسای مجالس ایران و جمهوری آذربایجان در طول سال های گذشته نشانگر عمق روابط دو کشور است .

تشکیل گروه های دوستی پارلمانی، انعقاد قراردادها و تصویب آنها علاوه بر گسترش روابط بخشهای قانونگذاری بر توسعه روابط در حوزه های اقتصادی و سیاسی نیز تأثیر مثبت داشته است.

روابط پارلمانی جمهوری آذربایجان و ایران در قالب دیدارها و مذاکرات بین رؤسای مجلس دو کشور و سفر هیات های نمایندگان در سطوح مختلف منجر به توسعه و گرمی روابط دو کشور در بخشهای مختلف، ایجاد اعتماد و تفاهم متقابل و نزدیکی دو کشور شده است.

*** روابط اقتصادی

پس از استقلال جمهوری آذربایجان، بازرگانان و کالاهای ایرانی زودتر از دیگر کشورها وارد صحنه اقتصادی و بازار آذربایجان شدند.

بازرگانان ایرانی بدلیل اشتراکات فرهنگی و زبانی و کالاهای ایرانی بدلیل نزدیکی راه و ارزانی هزینه حمل و نقل و ارزانی نسبی

عوامل تولید و قیمت تمام شده پایین، جایگاه خاصی را در این بازار کسب کردند.

پس از ورود کالاهای ساخت دیگر کشورها و آغاز فعالیتهای شرکتهای خارجی در این جمهوری رقابت بر سرکیفیت کالا اهمیت بیشتری کسب کرد و همچنین در پی تدوین مقررات مالیاتی و گمرکی جدید که باهدف اعطای امتیازاتی خاص برای کالاهای تولید داخل صورت گرفت، میدان و عرصه برای کالاهای وارداتی از ایران تنگ تر شد.

در بدو استقلال جمهوری آذربایجان با توجه به مشکلات اقتصادی و پایین بودن توان خرید شهروندان این کشور، برخی دلالتان و افراد سودجو با سوء استفاده از این شرایط کالاهای ارزانتر با کیفیت پایین از ایران به بازار این کشور وارد می کردند که در نتیجه موجب شکل گیری یک نظر کلی در باره کیفیت پایین کالاهای ایرانی در بازار جمهوری آذربایجان شد.

برگزاری بزرگترین نمایشگاه صنعتی جمهوری اسلامی ایران در سال 2000 میلادی که در آن توانمندی های تقریباً همه حوزه های صنعتی به نمایش درآمد به این نظرات منفی در باره توانایی اقتصادی جمهوری اسلامی ایران پایان داد.

مردم جمهوری آذربایجان در این نمایشگاه که مراسم افتتاح آن با حضور حیدر علی اف رییس جمهوری وقت آذربایجان برگزار شد، فرصت آشنایی با ظرفیتهای اقتصادی واقعی جمهوری اسلامی ایران داشتند.

جمهوری اسلامی ایران در بهمن ماه سال 1388 بصورت یک جانبه اخذ روادید را برای اتباع جمهوری آذربایجان را لغو کرد که این اقدام به موجب افزایش قابل توجه سفرهای زیارتی، تجارتي، درمانی از جمهوری آذربایجان به جمهوری اسلامی ایران شد. علاوه بر فعالیتهای تجاری، بازرگانان و سرمایه گذاران ایرانی در بخش های ساختمانی و تولیدی در جمهوری آذربایجان نیز فعال می باشند. مشارکت در احداث فرودگاه های باکو و نخجوان، احداث بناهای مسکونی، تعمیرات مربوط به هتل ها، ساختمان ریاست جمهوری و مجلس ملی، مشارکت در بازسازی و راه اندازی کارخانه داروهای شیمیایی و راه اندازی واحدهای صنعتی و مطالعه آزاد راه باکو - آستارا از محل 2 میلیون دلار کمک های بلا عوض جمهوری اسلامی ایران به جمهوری آذربایجان، از این موارد است.

با توجه به اینکه جمهوری اسلامی ایران و جمهوری آذربایجان در محل تقاطع دو دالان بین المللی شمال جنوب و شرق غرب قراردارند، لذا موضوعات حمل و نقل جاده ای نیز از دیگر زمینه های همکاری دو کشور به شمار می رود. سالانه دهها هزار دستگاه کامیون و اتوبوس بین دو کشور تردد می کند.

روابط اقتصادی دو کشور در چند سال اخیر در قالب تعاملات دوجانبه و منطقه ای با همکاری سایر کشورهای منطقه بطور بی سابقه توسعه یافته است.

در نتیجه این همکاری دو کشور برخی پروژه های دوجانبه و چند جانبه را اجرا کرده و برخی از پروژه ها نیز در دست اجرا می باشد.

یکی از پروژه های بسیار مهم میان دو کشور که در قالب تعاملات منطقه ای اجرا می شود و به استفاده حداکثر از ظرفیتهای ترانزیتی منطقه کمک می کند، تکمیل دالان بین المللی شمال جنوب است.

ایده راه اندازی دالان حمل و نقل شمال جنوب برای نخستین بار در سال 1993 میلادی مطرح شده و در سال 2000 توافقنامه راه اندازی این دالان بین المللی از سوی ایران، روسیه و هند به امضا رسید.

راه اندازی این دالان بین المللی حمل و نقل موجب کاهش مسافت و هزینه های حمل و نقل محموله ها می شود.

در قالب طرح تکمیل دالان حمل و نقل شمال جنوب که شامل اتصال خطوط ریلی ایران، جمهوری آذربایجان و روسیه به هم دیگر می باشد، محموله های از آسیای جنوب شرقی از طریق بندر خلیج فارس، خاک ایران، جمهوری آذربایجان و روسیه به اروپای شمالی حمل و نقل می شود.

با همکاری ایران، جمهوری آذربایجان و روسیه تا به حال در راستای تکمیل این دالان کارهای قابل توجه از جمله خط ریلی جدید 8.3 کیلومتری و پل ریلی در مرز مشترک ایران و جمهوری آذربایجان احداث، ساخت ترمینال جدید باری در آستارای ایران در مرحله نهایی بوده و نیز اقدامات برای اجرای طرح ساخت خط ریلی رشت - آستارا ادامه دارد.

در مرحله نخست قرار است از طریق این دالان سالانه پنج میلیون تن کالا حمل و نقل شود که این رقم در مراحل بعدی به 10 میلیون تن رسانده می شود.

همچنین ایران و جمهوری آذربایجان در این سالهای گذشته در راستای مبادله انرژی برق و ساخت چند خط انتقال برق میان دو کشور همکاری کردند.

در نتیجه کارهای انجام گرفته در این حوزه، در حال حاضر 700 مگاوات ظرفیت انتقال انرژی برق بین دو کشور همسایه ایران و جمهوری آذربایجان وجود دارد.

همچنین در قالب تعاملات اقتصادی منطقه ای همکاری ایران و جمهوری آذربایجان و روسیه در زمینه یکسان سازی شبکه های انرژی برق با موفقیت ادامه داشته است.

یکی از پروژه های اقتصادی مهم ایران و جمهوری آذربایجان مربوط به ساخت کارخانه خودروسازی مشترک در کوی صنعتی شهر نفتچالا واقع در 168 کیلومتری جنوب باکو می باشد.

ساخت کارخانه مشترک خودروسازی ایران خودرو و آذماش جمهوری آذربایجان در کوی صنعتی نفتچالای در سال 2016 میلادی آغاز شده است.

کارخانه مشترک خودروسازی ' آذرماش - ایران خودرو ' از بزرگترین واحد تولیدی این کوی صنعتی می باشد و ظرفیت تولید آن 10 هزار خودروی سواری شامل مدل های مختلف است و شرکت ایران خودرو در این واحد تولیدی 25 درصد سهم دارد . در این کارخانه فناوری های مدرن ، تجهیزات و ماشین آلات پیشرفته به کار گرفته شده است و حجم کلی سرمایه گذاری در کارخانه مشترک خودروسازی ایران و جمهوری آذربایجان 24 میلیون منات است .

فعالیت این واحد تولیدی شرایط خوبی برای توسعه واحدهای تولیدی فرعی در کوی صنعتی نفتچالا فراهم می کند .

بر اساس توافق حاصله ، 25 درصد از کل سرمایه گذاری مورد نظر برای فعالیت این کارخانه از سوی شرکت خودروسازی ایران انجام می گیرد .

این کارخانه در جریان سفر ماه مارس سال 2018 میلادی حسن روحانی رییس جمهوری ایران به جمهوری آذربایجان افتتاح شد .

رییس کارخانه مشترک خودروسازی ایران و جمهوری آذربایجان اخیرا اعلام کرد که : بیش از یک هزار دستگاه خودروی سواری طی سال 2018 در این کارخانه تولید و 95 درصد آنها نیز به فروش رسید .

** گردشگری

اقدام دولت ایران جهت لغو یکجانبه ویزا برای شهروندان جمهوری آذربایجان موجب افزایش سفرهای گردشگری و بخصوص گردشگری سلامت و درمان به ایران شد .

مردم جمهوری آذربایجان پس از استقلال ملی این کشور در سال 1991 میلادی سفرهای زیارتی و تجارتي به کشور همسایه جمهوری اسلامی ایران داشتند و این سفرها فرصتی برای آشنایی نزدیک آنها با دستاوردهای کشورمان در حوزه های مختلف از جمله در حوزه درمان و سلامت و تولید داروهای با کیفیت بود .

پیشرفت های ایران پس از انقلاب اسلامی در حوزه های مختلف از جمله در حوزه درمان و سلامت ، پرورش متخصصان پزشکی مجرب و توانمند سبب شد که شهروندان کشورهای همسایه برای رفع مشکلات درمانی خود به کشورمان سفر کنند که آن هم به توسعه گردشگری درمان تحرک بخشید .

شهروندان جمهوری آذربایجان که در ابتدای سفرهای خود به ایران بیشتر با هدف گردشگری زیارتی و نیز در قالب تجارت چمدانی از کشورمان دیدار می کردند بزودی متوجه ظرفیت های ایران در حوزه درمان شده و آن هم موجب سفرهای درمانی شهروندان آذربایجانی به ایران شد .

نزدیکی جغرافیایی ایران به جمهوری آذربایجان ، همزمان بودن ساکنان مناطق مرزی ، توانمندی پزشکان ایرانی در تشخیص و درمان امراض ، قیمت های مناسب درمان و نیز داروهای با کیفیت تولید ایران موجب افزایش بی سابقه سفرهای درمانی از جمهوری آذربایجان به جمهوری اسلامی ایران شد .

اقدام دولت ایران در زمینه لغو یکجانبه ویزای برای شهروندان جمهوری آذربایجان نیز به سفرهای گردشگری و درمانی شهروندان آذربایجانی به کشورمان تحرک بخشید .

بنا به آمار رسمی موجود در اوج سفرهای گردشگری از جمهوری آذربایجان به جمهوری اسلامی ایران که شامل سال های 1394 و 1395 می باشد بیش از یک میلیون شهروند آذربایجان از ایران دیدار کردند که نزدیک به 50 تا 60 درصد از آنها با هدف درمان به کشورمان سفر کردند .

توانمندی پزشکان ایرانی در تشخیص و درمان امراض موجب شد که شهروندان آذربایجانی از نتایج سفرهای خود به کشورمان برای رفع مشکلات درمانی خود بسیار راضی بوده و نیز داروهای با کیفیت نشان دهنده سطح بالای سیستم بهداشتی و پزشکی کشورمان می باشد .

همچنین در رابطه با افزایش سفرهای زیارتی از جمهوری آذربایجان به ایران قطار مسافبربری نخجوان مشهد بر اساس توافقنامه امضا شده 23 فوریه سال 2016 میلادی میان دو کشور راه اندازی شده است.

قطار مسافبربری هر هفته دو بار در روزهای یکشنبه و پنجشنبه از نخجوان از طریق جلفا، تبریز و تهران به مقصد مشهد حرکت می کند .

این قطار مسافبربری از نخجوان و از طریق جلفا، تبریز و تهران به مدت 30 ساعت به مشهد می رسد .

هم اکنون خط اتوبوس رانی دو کشور در مسیر نخجوان باکو از طریق خاک جمهوری اسلامی ایران در حال فعالیت می باشد که تنها مسیر زمینی میان نخجوان و دیگر مناطق جمهوری آذربایجان پس از بروز مناقشه قره باغ می باشد .

جمهوری اسلامی ایران بطور کلی در قالب همکاری های اقتصادی با جمهوری آذربایجان در مجموع 3 میلیارد و 100 میلیون دلار در اقتصاد این کشور سرمایه گذاری کرده است .

همچنین بیش از 700 شرکت ایرانی در حوزه های مختلف اقتصاد جمهوری آذربایجان فعال هستند .

*** روابط فرهنگی

استقلال ملی جمهوری آذربایجان شرایط بی سابقه ای برای برقراری و تقویت روابط دو کشور همسایه در همه حوزه ها از جمله در بخش فرهنگی فراهم کرد .

یکی از دلایل عمده که به تقویت روابط فرهنگی جمهوری آذربایجان و ایران تحرک می بخشد قرابت های تاریخی ، قومی ،

زبان و مذهبی مردم دو کشور است.

مردم جمهوری آذربایجان، پس از کسب استقلال ملی و فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی، برای آشنایی با ریشه های فرهنگی و تاریخی خود ، مشتاقانه به ایران سفر می کردند.

همراه با روابط و سفرهای مردمی، اقدامات برای پایه گذاری ارتباط رسمی دو کشور همسایه در حوزه های مختلف از جمله در عرصه فرهنگی نیز آغاز شد که امضای دو تفاهمنامه ایران و جمهوری آذربایجان در ماه اکتبر سال 1993 و در ما جولای سال 1994 میلادی در زمینه همکاری در حوزه های فرهنگی ، علمی و آموزشی از نخستین اقدامات برای تقویت روابط فرهنگی به شمار می رود .

همچنین در ماه دسامبر سال 1994 میلادی برای نخستین بار توافقنامه همکاری در حوزه فرهنگی میان ایران و جمهوری آذربایجان در باکو امضا شد که با اجرای برنامه های فرهنگی متقابل در هر دو کشور همراه بود .

امضای یادداشت تفاهم همکاری میان وزارت فرهنگ جمهوری آذربایجان و وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی ایران ، در سال 2002 میلادی، امضای توافقنامه همکاری فرهنگی دولت جمهوری آذربایجان و دولت جمهوری اسلامی ایران در سال 2004 میلادی ، امضای یادداشت تفاهم همکاری میان وزارت فرهنگ و سازمان میراث فرهنگی ، صنایع دستی و گردشگری ایران در سال 2009 میلادی از جمله اسناد همکاری دوجانبه عمده امضا شده میان دو کشور است.

بطور کلی پس از استقلال ملی جمهوری آذربایجان تا به حال میان باکو و تهران 30 سند همکاری در عرصه فرهنگی به امضا رسیده است .

برگزاری متقابل روز های فرهنگی ، هفته های فیلم ، نمایشگاه های فرهنگی و هنری ، همکاری دو کشور در حوزه های علمی و آموزشی نتیجه اسناد همکاری امضا شده میان دو کشور می باشد .

همچنین همکاری های ایران و جمهوری آذربایجان در عرصه فرهنگی و در سطح بین المللی را می توان موفقیت آمیز خواند و در نتیجه این همکاری برخی میراث فرهنگی مشترک دو کشور از جمله عید نوروز ، کمانچه و لوآش با مساعی و تلاش های مشترک دو کشور در فهرست میراث فرهنگی جهانی یونسکو به ثبت رسیده است و باکو و تهران فعالیت مشترک در این زمینه را همچنان ادامه می دهند.

تقویت مناسبات فرهنگی میان جمهوری آذربایجان و ایران همچنین به گسترش ارتباط مردمی تحرک بخشیده است و توافق اخیر باکو و تهران در زمینه 24 ساعته شدن گذرگاه های مرزی نیز اقدامی مهم در راستای تقویت روابط مردمی دو کشور همسایه ایران و جمهوری آذربایجان به شمار می رود.